

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประเภทของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) ใช้เทคนิควิธีการเกี่ยวกับข้อมูลในรูปแบบผสม (mixed method) ทั้งรูปแบบเชิงคุณภาพ (qualitative method) และเชิงปริมาณ (quantitative method) เพื่อศึกษาบทบาทผู้หญิง ตัวอย่างกรณีศึกษาเป็นชุมชนต้นแบบของผู้มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ ชุมชนคลองลำนูนและชุมชนเพชรคลองจั่น วิเคราะห์และสรุปข้อมูลให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์ลักษณะการทำงานของหญิงกับบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน และวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรค ในบทบาทหญิงกับการขับเคลื่อนกิจกรรมในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน เพื่อใช้ในการเสนอแนะแนวทางต่อไป

3.2 สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ (1) ศึกษาลักษณะการทำงานของหญิงกับบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจนในชุมชน (2) ศึกษาปัญหา และอุปสรรค ที่มีต่อบทบาทหญิงในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน (3) เสนอแนะแนวทางสนับสนุนบทบาทหญิงต่อการทำกิจกรรมในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างศักยภาพผู้หญิงให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

จากสมมติฐานหลักของการวิจัยนี้แบ่งผู้หญิงออกเป็น 2 กลุ่ม จากลักษณะการทำงานและระดับการศึกษาคือ (1) ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน (อยู่ในบ้าน) และผู้หญิงทำงานนอกบ้าน (2) ผู้หญิงที่มีระดับการศึกษาน้อยกว่ามัธยมต้น และผู้หญิงที่มีระดับการศึกษามัธยมปลายขึ้นไป ผู้หญิงทั้ง 2 กลุ่มเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจนในด้าน (1) ทักษะที่มีต่อลูก (ความผูกพันในครัวเรือน) (2) ความผูกพันในชุมชน (3) ความต้องการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน (4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน (5) มุมมองในการลดความยากจนที่ช่วยเหลือ และพัฒนาชุมชน

ผลจากการทดสอบสมมติฐานจะนำมาสรุปในด้าน (1) การสร้างความผูกพัน การช่วยเหลือกิจกรรม และการมีส่วนร่วมของผู้หญิง ที่มีผลต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชน (2) การสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจนจากกิจกรรมต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกันของผู้หญิง ขึ้นอยู่กับลักษณะการทำงาน และระดับการศึกษา (3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนเพื่อนำไปเสนอแนะแนวทาง โดยการทดสอบสมมติฐานใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เช่น ค่าเฉลี่ย (Mean) และทดสอบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (T-test) มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผู้หญิงมีทัศนคติที่มีต่อลูก (ความผูกพันในครัวเรือน) มีความผูกพันในชุมชน และมีการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจนในชุมชน
- 2) แม่บ้านเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนได้มากกว่าผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้าน ทำให้แม่บ้านมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน
- 3) แม่บ้านมีมุมมองเรื่องการลดความยากจนแตกต่างกับผู้หญิงทำงานนอกบ้าน จากมุมมองที่แตกต่างนำไปสู่ผลต่อการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน
- 4) ระดับการศึกษาในระบบของผู้หญิงไม่มีผลต่อความต้องการเข้ามาช่วยเหลือเป็นอาสาสมัคร หรือตัวแทนทำกิจกรรมในชุมชน และไม่มีผลต่อทัศนคติที่มีต่อการศึกษาลูก

3.3 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างและตัวอย่างกรณีศึกษา

หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) ของการวิจัยจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.3.1 หน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นชุมชน

จากการคัดเลือกหน่วยการวิเคราะห์ที่เป็นชุมชนด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จากชุมชนผู้มีรายได้น้อยในกรุงเทพมหานครจำนวนทั้งสิ้นกว่า 500 ชุมชน จึงได้คัดเลือกตัวอย่างกรณีศึกษาจำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ ชุมชนคลองลำนูน และชุมชนเพชรคลองจั่น โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือก เช่น (1) ชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง (2) ชุมชนต้นแบบในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้ดีขึ้น (3) ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนจากความร่วมมือของคนในชุมชน (4) ชุมชนที่ผู้หญิงได้มีส่วนผลักดันในเกิดการปรับปรุงที่อยู่อาศัย (5) ชุมชนที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมจากการมีส่วนร่วมของผู้หญิงเป็นอย่างดี

3.3.1 หน่วยวิเคราะห์ที่เป็นบุคคล

ตารางที่ 3.1

จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างจากชุมชนกรณีศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

ชื่อชุมชน	จำนวนผู้หญิง (อายุ > 15 ปี)	กลุ่มตัวอย่าง ผู้หญิง	จำนวนผู้ชาย (อายุ > 15 ปี)	กลุ่มตัวอย่าง ผู้ชาย	รวม ประชากร	รวม ตัวอย่าง
เจริญชัยนิมิตใหม่	120	24	111	6	231	30
คลองลำนูน	91	18	78	4	169	22
เพชรคลองจั่น	130	26	127	6	257	32
รวม	341	68	316	16	657	84

ที่มา: กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20 ของผู้หญิง และร้อยละ 5 ของผู้ชายในตัวอย่างกรณีศึกษา

จากลักษณะจำนวนประชากรทั้ง 3 ชุมชนในตารางที่ 3.1 ใช้เป็นข้อมูลในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่าง (random sampling) ที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) สมาชิกหญิงจำนวน 68 ราย (ตอบแบบสอบถาม) (2) สมาชิกชายจำนวน 16 ราย (ตอบแบบสอบถาม) (3) ตัวแทนกรรมการชุมชนทั้งหญิง และชาย ชุมชนละ 3 ราย (การสัมภาษณ์): ร้อยละ 20 ของผู้หญิง และร้อยละ 5 ของผู้ชายในตัวอย่างกรณีศึกษา

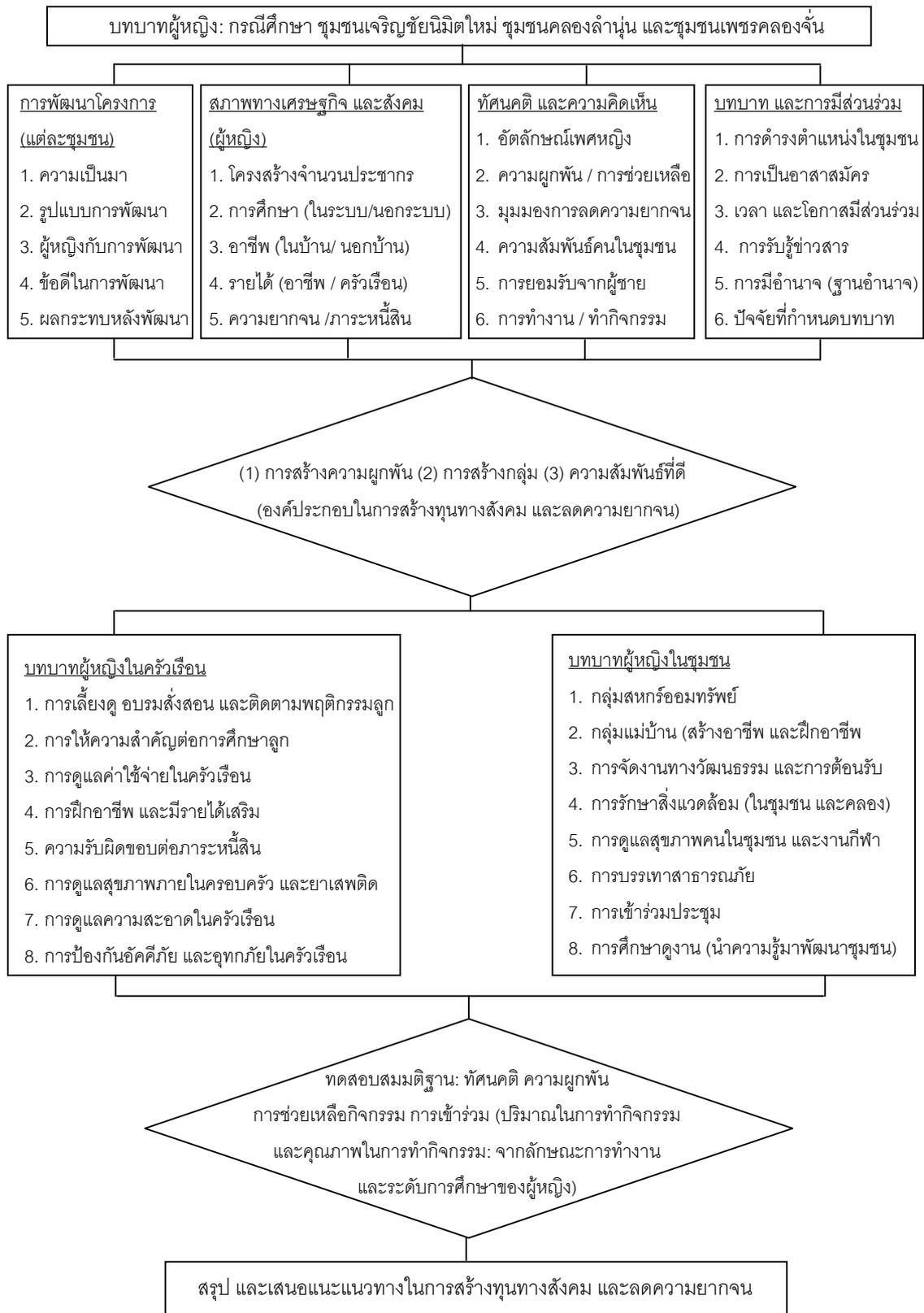
3.4 กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเน้นบทบาทผู้หญิงในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน โดยศึกษาลักษณะการทำงานของผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน(อยู่บ้าน) และทำงานนอกบ้าน ในการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าผู้หญิงในกลุ่มรายได้น้อยไม่สามารถลดความยากจนในด้านเศรษฐกิจได้ แต่ผู้หญิงสามารถเป็นทุนมนุษย์ในการผลักดันให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนที่ช่วยสร้างความผูกพันสร้างกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีที่ลดความยากจนในเชิงสัมพันธ์¹ (วิทยากร เชียงกูล, 2550)

¹ การลดความยากจนในเชิงสัมพันธ์ คือ การลดความยากจนในด้านคุณภาพชีวิต เช่น ใส่ใจสุขภาพอนามัย รักษาสิ่งแวดล้อม รวมกลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มแม่บ้าน และป้องกันภัยพิบัติ

ภาพที่ 3.1

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพที่ 3.1 คือ กรอบแนวคิดของการวิจัยที่มุ่งศึกษาบทบาทของผู้หญิง: กรณีศึกษา ชุมชนเจริญชัยนิมิตใหม่ ชุมชนคลองลำนูน และชุมชนเพชรคลองจั่น กรุงเทพมหานคร ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยศึกษาในรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาโครงการของแต่ละชุมชน เช่น ความเป็นมา รูปแบบการพัฒนาโครงการ ผู้หญิงกับการพัฒนาโครงการ ข้อดีในการพัฒนาโครงการ และผลกระทบภายหลังการพัฒนาโครงการ เพื่อนำไปสู่ผลของการมีส่วนร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ภายหลังจากการปรับปรุงชุมชนต่อไป ที่ช่วยสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน

2) สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของผู้หญิง เช่น โครงสร้างจำนวนประชากร การศึกษา (ในระบบ และนอกระบบ) อาชีพ (ในบ้าน และนอกบ้าน) รายได้ ปัญหาความยากจน และภาระหนี้สิน โดยข้อมูลดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปสู่ผลของการขับเคลื่อนกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจนของผู้หญิงที่มีลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน

3) ทักษะ และความคิดเห็น เช่น อัตลักษณ์เพศหญิง ความผูกพัน และการช่วยเหลือ มุมมองในการลดความยากจน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การยอมรับจากผู้ชาย และความสำคัญระหว่างการทำงาน และการทำกิจกรรมในชุมชน โดยข้อมูลดังกล่าวเป็นผลการวิเคราะห์จากผู้หญิงที่มีลักษณะการทำงาน และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ที่ส่งผลกระทบต่อขับเคลื่อนกิจกรรมในระดับที่แตกต่างกัน เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าของผู้หญิงในแต่ละกลุ่ม (ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้าน และผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้าน) ในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน

4) บทบาท และการมีส่วนร่วม เช่น การดำรงตำแหน่ง การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร เวลา และโอกาสในการมีส่วนร่วม การรับรู้ข่าวสาร การมีอำนาจ (ฐานอำนาจ) และปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมของผู้หญิง โดยข้อมูลแบ่งผู้หญิงจากลักษณะการทำงาน ที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพผู้หญิงในการขับเคลื่อนกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ของชุมชน ในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน โดยผลจากการวิเคราะห์ตัวแปรในกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงที่มีลักษณะแตกต่างกัน

จากข้อมูลข้างต้น เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อนำไปอธิบายรายละเอียดบทบาทผู้หญิงในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน ที่มาจากองค์ประกอบในด้านการสร้างความผูกพัน การสร้างกลุ่ม และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี โดยสามารถอธิบายถึงบทบาทผู้หญิงในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งในระดับครอบครัว และระดับชุมชนดังนี้

1) ระดับครอบครัว – วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำงานของผู้หญิง กับบทบาทผู้หญิงที่มีต่อครอบครัว เช่น การเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอนลูก การศึกษาลูก การดูแลค่าใช้จ่ายในครัวเรือน การฝึกอาชีพ และหารายได้เสริม ความรับผิดชอบต่อภาระหนี้สิน การดูแลสุขภาพภายในครัวเรือน และยาเสพติด การดูแลความสะอาดในครัวเรือน และการป้องกันอัคคีภัย และ อุทกภัยในครัวเรือน

2) ระดับชุมชน – วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำงานของผู้หญิง กับบทบาทผู้หญิงที่มีต่อการมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น กลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน การจัดงานทางวัฒนธรรม และการต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียน การรักษาสีงแวดล้อมภายในชุมชน และการพัฒนาคลอง การดูแลสุขภาพคนในชุมชน และงานกีฬา การบรรเทาสาธารณภัย การเข้าร่วมประชุม และการศึกษาดูงานเพื่อนำความรู้มาพัฒนาชุมชน

ดังนั้นข้อมูลทั้งหมดนำไปทดสอบสมมติฐานในด้านความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการทำงาน และระดับการศึกษาของผู้หญิงที่แตกต่างกัน กับความคิดเห็นของผู้หญิง เช่น ทัศนคติ ความผูกพัน การช่วยเหลือกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรม (ปริมาณในการทำกิจกรรม และคุณภาพในการทำกิจกรรม) โดยผลการวิเคราะห์นำมาสรุป เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อ การขับเคลื่อนกิจกรรมในชุมชน โดยมีการนำเสนอแนวทางให้บทบาทผู้หญิงได้มีพลังในการขับเคลื่อน กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.5 ตัวแปรในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น คือ (1) ด้านเศรษฐกิจ (2) ด้านสังคม และวัฒนธรรม (3) ด้านสิ่งแวดล้อม (4) ด้านสุขภาพ (5) ด้านการป้องกันภัยพิบัติ (6) ด้านการยอมรับทางสังคม แบ่งตัวแปรเป็น 2 กลุ่มคือ ครัวเรือน และชุมชนกรณีศึกษา ซึ่งครอบคลุมตัวแปรต่าง ๆ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3.2

รายละเอียดเกี่ยวกับตัวแปรที่ใช้วัด เครื่องมือ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ข้อมูล

ด้าน	ตัวแปรที่ใช้วัด		เครื่องมือ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ให้ข้อมูล
	ครัวเรือน	ชุมชนกรณีศึกษา		
1. เศรษฐกิจ	1. การศึกษา 2. การประกอบอาชีพ 3. รายได้ การได้มาซึ่งรายได้ (หาฝ่ายเดียวหรือสองฝ่าย) 4. การดูแลค่าใช้จ่าย 5. ภาระหนี้สิน 6. ความเพียงพอของรายรับกับรายจ่าย 7. การทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายในครัวเรือน 8. การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูก 9. ทักษะชีวิตที่ดีต่อการศึกษาลูก	1. การออมทรัพย์ (สหกรณ์ออมทรัพย์) - หน้าที่ผู้หญิงกับการจัดการหรือช่วยเหลือกลุ่มสหกรณ์ - หน้าที่ในการผ่อนชำระบ้านต่อกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ - ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ 2. กลุ่มแม่บ้าน (อาชีพเสริมสร้างรายได้) - การรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้ - การฝึกอาชีพเพื่อสร้างรายได้ - การมีส่วนร่วมของผู้หญิงต่อกลุ่มแม่บ้าน - การประสบความสำเร็จในการรวมกลุ่ม	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. การสำรวจ	1. สมาชิกในชุมชนทั้งหญิง และชาย 2. ตัวแทนกรรมการ 3. การสำรวจ
2. สังคม และวัฒนธรรม	1. รับรู้ข่าวสาร นโยบาย กฎหมาย และองค์การคุ้มครองสตรี 2. การตัดสินใจปัญหาภายในครัวเรือน 3. ความต้องการมีส่วนร่วมช่วยเหลือกิจกรรม 4. ความต้องการเป็นอาสาสมัคร หรือตัวแทนจัดกิจกรรม 5. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน (การดูแลช่วยเหลือ)	1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านสังคม (ระดับความถี่) - การร่วมประชุม - การศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเครือข่าย - การจัดงานเทศกาล และประเพณี - การแข่งขันกีฬา และกิจกรรมเยาวชน - การต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียนชุมชน 2. ความไว้วางใจภาครัฐในการช่วยเหลือต่อชุมชน	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. การสำรวจ	1. สมาชิกในชุมชนทั้งหญิง และชาย 2. ตัวแทนกรรมการ 3. การสำรวจ

ตารางที่ 3.2 (ต่อ)

ด้าน	ตัวแปรที่ใช้วัด		เครื่องมือ	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่ให้ข้อมูล
	ครัวเรือน	ชุมชนกรณีศึกษา		
3. สิ่งแวดล้อม	1. การดูแลความสะอาดภายในบ้าน 2. ความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ - มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง - มีการแบ่งสัดส่วนในที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม - การบริการขั้นพื้นฐาน: ประปา ไฟฟ้า และกำจัดขยะ	1. การมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมในชุมชน (ระดับความถี่) - รักษาความสะอาดบริเวณชุมชน และพื้นที่ส่วนกลาง - ปลูกต้นไม้พื้นที่ส่วนกลาง และถางหญ้า - พัฒนาคอลง - รักษาความปลอดภัย และดูแลเรื่องลักขโมย	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์ 3. การสำรวจ	1. สมาชิกในชุมชนทั้งหญิง และชาย 2. ตัวแทนกรรมการ 3. การสำรวจ
4. สุขภาพ	1. สวัสดิการ และสิทธิพิเศษในการรักษาพยาบาล 2. สุนัขเห็บ และตี๋มเห็บ (รวมสมาชิกในครอบครัว) 3. ความสนใจด้านสุขภาพ: โภชนาการ และออกกำลังกาย. 4. สอดส่องดูแลปัญหาสุขภาพติดในครัวเรือน	1. การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน - จัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาพต่อสมาชิก - อาสาสมัครสาธารณสุข 2. การมีส่วนร่วมด้านสาธารณสุขของชุมชน (ระดับความถี่) - พุดคุย และช่วยเหลือเพื่อนบ้านในเรื่องสุขภาพ อนามัย - เก็บขยะให้เป็นระเบียบ และป้องกันน้ำท่วมขัง - เข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกายในชุมชน - เข้าร่วมแก้ไขปัญหาสุขภาพติดให้เยาวชน	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์	1. สมาชิกในชุมชนทั้งหญิง และชาย 2. ตัวแทนกรรมการ
5. การป้องกัน ภัยพิบัติ	1. การป้องกันอัคคีภัยภายในบ้าน 2. การป้องกันอุทกภัยภายในบ้าน	1. การรับรู้วิธีการป้องกันอัคคีภัยในชุมชน 2. การรับรู้วิธีการป้องกันอุทกภัยในชุมชน	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์	1. สมาชิกหญิง 2. ตัวแทนกรรมการ
7. การยอมรับ ทางสังคม		1. การยอมรับบทบาทผู้หญิง: การเข้าร่วมกิจกรรม แจ้งข่าวสาร การดูแลความปลอดภัย และสิทธิแกนนำ	1. แบบสอบถาม 2. แบบสัมภาษณ์	1. สมาชิกชาย 2. ประธานชุมชนชาย

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (1) แบบสอบถามสมาชิกผู้หญิง (2) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการ (3) เครื่องบันทึกเสียง (4) กล้องถ่ายภาพ มีรายละเอียดดังนี้

3.6.1 ลักษณะแบบสอบถาม

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นปลายปิดและปลายเปิด โดยคำถามทั้งหมดมาจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องในเรื่องความยากจากตารางที่ 3.2 และโครงสร้างของแบบสอบถามประกอบด้วยชุดคำถาม 5 ตอน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก) ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ การเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ จำนวนสมาชิกภายในบ้าน การเป็นเจ้าของบ้าน และประเภทสวัสดิการในการรักษาพยาบาล

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการกระทำต่อตนเอง และครอบครัว ได้แก่ การดูแลค่าใช้จ่าย การเลี้ยงดูบุตร การเอาใจใส่บุตรด้านการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ ความรู้ด้านองค์กรเพื่อสนับสนุนผู้หญิงในด้านสิทธิและรายได้ การเอาใจใส่ต่อสุขภาพ การดูแลบ้านเรือนและรักษาปลอดภัย การเป็นห่วงเรื่องยาเสพติดที่มีต่อเยาวชน โดยถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการกระทำต่อชุมชน เช่น การให้ความสำคัญเรื่องการประชุม และทำกิจกรรม ผลประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน และการฝึกอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บทบาทผู้หญิงกับการแจ้งข่าวสาร การให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมทั่วไป กิจกรรมด้านสุขภาพ การแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และการจัดสถานที่ดูแลเด็กก่อนวันเรียน/ผู้สูงอายุ โดยถามความคิดเห็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 สอบถามหน้าที่และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน โดยแบบสอบถามจะถามระดับความถี่ในการเข้าร่วม 5 ระดับ คือ ทุกครั้ง บ่อยครั้งมาก บ่อยครั้ง นานๆครั้ง และไม่เคยเลย และให้ระบุจำนวนครั้งต่อเดือนหรือปี โดยระบุหน้าที่ที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม จากแบบสอบถามได้แบ่งประเภทกิจกรรม ดังนี้

1) กิจกรรมทั่วไป เช่น การประชุม ศึกษาดูงาน งานเทศกาล และประเพณี แข่งขันกีฬา และต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือน

2) กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ พัฒนาคลอง ป้องกันภัยพิบัติ

3) กิจกรรมด้านสุขภาพ เช่น พุดคุยและช่วยเหลือเพื่อนบ้านด้านสุขภาพ เก็บขยะให้มิดชิด ป้องกันน้ำท่วมขัง การออกกำลังกาย และแก้ไขยาเสพติด

ตอนที่ 5 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการกระทำต่อเครือข่าย และหน่วยงานราชการ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การไว้ใจต่อความช่วยเหลือของหน่วยงานราชการที่มีต่อชุมชน การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเครือข่าย และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและผู้นำต่อการช่วยเหลือกิจกรรมในชุมชน

ตอนที่ 6 สอบถามความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่หลังการพัฒนาโครงการ เช่น ความมั่นคง การแบ่งสัดส่วนในบ้าน ประปา-ไฟฟ้า และการกำจัดขยะ ความสะอาด ปลูกต้นไม้ ความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยระดับความพึงพอใจมี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก เฉย ๆ น้อย และน้อยที่สุด

3.6.2 ลักษณะแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ (1) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการหญิง (ภาคผนวก ค) (2) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการชาย (ภาคผนวก ง) มีลักษณะถามและตอบที่ให้นักผู้ตอบอย่างได้อธิบายคำตอบจากบทสัมภาษณ์ โดยคำถามนำมาจากตัวแปรที่ในตารางที่ 3.2 และโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการหญิง ประกอบด้วยชุดคำถาม 6 ตอน สัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของแกนนำหญิงในการทำกิจกรรมชุมชน และการให้ความร่วมมือของสมาชิกที่แบ่งบทบาทเฉพาะของหญิงและชาย (ภาคผนวก ค) ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกครัวเรือน การเป็นเจ้าของบ้าน และประเภทสวัสดิการในการรักษาพยาบาล

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านเศรษฐกิจในชุมชน เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน และการจัดฝึกสอนอาชีพให้แก่สมาชิก

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านสังคมในชุมชน เช่น ความร่วมมือในการประชุม การศึกษาดูงาน การจัดงานประเพณี/วัฒนธรรม และการต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียน รวมถึงชุมชนเคยจัดการรวมกลุ่มผู้หญิงเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน และการเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาแก่เยาวชน โดยสอบถามหน้าที่เฉพาะของกรรมการหญิง และกรรมการชายกับการทำกิจกรรม

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านสุขภาพในชุมชน เช่น การมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพ และด้านสาธารณสุข บทบาทผู้หญิงกับการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข และรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันโรค สัมภาษณ์หน้าที่ของอาสาสมัครหญิงและชายในด้านสาธารณสุข

ตอนที่ 5 สัมภาษณ์เกี่ยวกับกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม เช่น บทบาทกรรมการหญิงกับการทำความสะอาดชุมชน การปลูกต้นไม้และถางหญ้า การพัฒนาคลอง โดยสัมภาษณ์บทบาทเฉพาะกรรมการหญิงและชาย รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการป้องกันภัย เช่น อัคคีภัย และน้ำท่วม ของกลุ่มผู้หญิงในชุมชน

ตอนที่ 6 สัมภาษณ์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เช่น ความคิดของกรรมการหญิงที่มีต่อการลดความยากจน และความคิดเห็นในกิจกรรมออมทรัพย์ หรือกลุ่มแม่บ้าน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่มีผลต่อกิจกรรม

2) แบบสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการชาย ประกอบด้วยชุดคำถาม 7 ตอน ถึงการยอมรับบทบาทผู้หญิงที่เข้ามาทำงานเพื่อชุมชนในด้านต่าง ๆ และการประเมินประสิทธิภาพในการทำงานของผู้หญิง และลักษณะนิสัยของผู้หญิงในการทำงาน (ภาคผนวก ง) ดังนี้

สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ชื่อ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของชุมชน จำนวนสมาชิกครัวเรือน ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เรื่องกลุ่มสหกรณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น การดำรงตำแหน่งของผู้หญิง เหตุผลที่คัดเลือกผู้หญิงเข้ามาดำรงตำแหน่งในชุมชน ประสิทธิภาพในการทำงาน ความเสียสละของผู้หญิง และเปรียบเทียบการทำงานระหว่างผู้ชาย

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เรื่องกลุ่มแม่บ้าน เช่น ผู้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มแม่บ้าน การทำงานของกลุ่มแม่บ้าน ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้หญิง ความตระหนัก และความสนใจ

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์เรื่องการฝึกอาชีพ เช่น ประเภทอาชีพ ความร่วมมือของผู้หญิง ความสำเร็จของอาชีพที่เคยฝึกฝน การประสานงานกับภาครัฐเพื่อจัดครูมาฝึกฝนเป็นหน้าที่ของผู้หญิงหรือชาย

ตอนที่ 4 สัมภาษณ์เรื่องการจัดงานประเพณี และเทศกาล เช่น หน้าที่ระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ความสนใจ และความร่วมมือทำกิจกรรม การจัดสรรด้านงบประมาณในการจัดงาน ประเภทผู้เข้าร่วมที่ให้ความสนใจมากที่สุด และหน้าที่ในการแจ้งข่าวสารจัดกิจกรรม

ตอนที่ 5 สัมภาษณ์เรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น บทบาทผู้หญิงกับการทำความสะอาดพื้นที่ส่วนกลาง และการพัฒนาคลอง รวมถึงการแบ่งหน้าที่กันระหว่างหญิงและชายกับการเข้าร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 6 สัมภาษณ์เรื่องการรักษาสุขภาพ เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน ผู้หญิงกับการเอาใจใส่สุขภาพ และการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสุขภาพ ผู้หญิงกับการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน การยอมรับบทบาทผู้หญิงในการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข

ตอนที่ 7 สัมภาษณ์เรื่องการป้องกันภัยพิบัติ เช่น การเตรียมการภายในชุมชน ความสนใจของผู้หญิงที่ช่วยป้องกันอัคคีภัย และอุทกภัย รวมทั้งการฝึกซ้อมเพื่อป้องกันภัย

3) เครื่องบันทึกเสียง จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกรรมการหญิงจากชุมชนกรณีศึกษา ได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์ และมีการถอดเทปเพื่อนำมาประมวลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย และมีการวิเคราะห์และอภิปรายผลในรูปแบบเชิงคุณภาพ

4) การสังเกตและการสำรวจ สังเกตวิถีชีวิตของผู้หญิง เช่น การประกอบอาชีพ และเข้าไปสำรวจการทำกิจกรรมในชุมชนของผู้หญิง เช่น รักษาสิ่งแวดล้อม และถ่ายภาพเพื่อนำมาแสดงผลในงานวิจัย

3.7 การวิเคราะห์ผล

งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทั้งในเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์ และในเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์เชิงปริมาณ เช่น ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และทดสอบค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการหาค่า correlation และ T-test ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มีดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ใช้วิธีหาความถี่ (frequency) และมาสรุปหาค่าเป็นร้อยละ (percentage) และทดสอบค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการหาค่า T-test

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นในการกระทำต่อตนเองและครอบครัว ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้วิธีหาความถี่ (frequency) มาสรุปหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และทดสอบค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการหาค่า T-test

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นในการกระทำต่อชุมชน คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้วิธีหาความถี่ (frequency) มาสรุปหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และทดสอบค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการหาค่า T-test

ตอนที่ 4 สอบถามหน้าที่และการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้วิธีหาความถี่ (frequency) มาสรุปหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และทดสอบค่าเฉลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการหาค่า T-test

ตอนที่ 5 สอบถามความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ (เมื่อเทียบกับความเป็นอยู่ในอดีต: ก่อนการพัฒนา) คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้วิธีหาความถี่ (frequency) มาสรุปหาค่าร้อยละ (percentage) และหาค่าเฉลี่ย (mean)

ทั้งนี้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากแบบสอบถาม เน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะผู้หญิง กับบทบาท และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กิจกรรมด้านสาธารณสุขเพื่อคุณภาพชีวิต กิจกรรมรักษาสีงแวดล้อมและป้องกันภัยพิบัติ (ดูภาพที่ 3.2)

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) มุ่งเน้นตัวแปรที่เกี่ยวข้องในเรื่องความยากจนจากตารางที่ 3.2 เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงบทบาทผู้หญิงมีผลต่อการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน และการยอมรับจากผู้ชายในการทำงานของผู้หญิง ผลจากการสัมภาษณ์นำไปสรุปผลการวิจัยในด้านบทบาทผู้หญิง ในการสร้างทุนทางสังคม และลดความยากจน อีกทั้งศึกษาปัญหา และอุปสรรคต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน อันเป็นกรอบในการเสนอแนะแนวทางต่อไป

ภาพที่ 3.2
วิธีการดำเนินงานวิจัย

